

Aanvalsplan Grutto

Wat kunnen wij in onze regio doen?

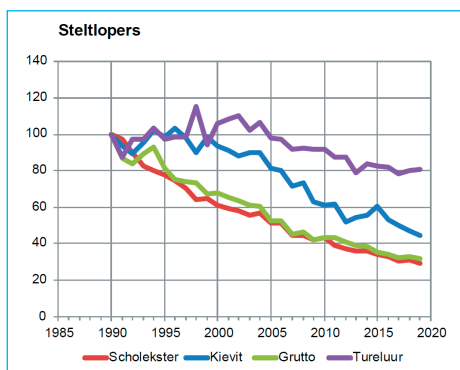
Het gaat niet goed met de weidevogels in ons land. Elk jaar weer staan er alarmerende berichten over in de krant. Ondanks inspanningen van de betrokken provincies, natuurbeheerders en agrarische natuurverenigingen neemt het aantal broedparen in Nederland zienderogen af. Natuurlijk, er zijn gebieden waar het nog best goed lijkt te gaan. Maar in totaal is het beeld verontrustend. Sinds 1990 is het aantal broedparen van de Grutto en Scholekster met 70% afgenomen, het aantal Kieviten met bijna 60%. Alleen de Tureluur weet zich wat beter te handhaven. Veel vogelliefhebbers maken zich zorgen over de toekomst van deze voor Nederland zo kenmerkende soorten. Temeer daar ons land voor deze vogels een internationale verantwoordelijkheid draagt, 85% van de Europese populatie Grutto's broedt in ons weidegebied.

Aanvalsplan Grutto

In zo'n benarde situatie is aanval de beste verdediging, dachten de initiatiefnemers van het nieuwe reddingsplan voor de weidevogels, oud-minister Pieter Winsemius, It Fryske Gea, de Friese Milieufederatie en Vogelbescherming Nederland. Mede gesteund door wetenschappers van Wageningen Environmental Research hebben zij vorig jaar het Aanvalsplan Grutto opgesteld, uiteraard niet alleen bedoeld voor onze

nationale vogel Grutto, maar voor alle weidevogels. Om de Grutto en de andere weidevogels duurzaam te redden zijn duidelijk meer inspanningen nodig dan tot nu toe en dat op alle fronten. Een integrale aanpak dus. Het plan benoemt twee dimensies waarin flinke verbeteringen nodig zijn: een gerichte verbetering van inrichting en beheer en een beter verdienmodel voor de betrokken boeren. Het accent moet komen te liggen op grote samenhangende 'kansgebieden' met bij voorkeur een oppervlak van 1.000 ha en meer, waarvan 200 ha in de vorm van een weidevogel-reservaat.

Om de weidevogels in deze gebieden optimale kansen te bieden zijn gerichte verbeteringen nodig in inrichting en beheer. In de eerste plaats moet in de meeste gebieden het waterpeil ophoog, vooral tijdens het broedseizoen. Bij een hoog waterpeil - niet meer dan 10 à 20 cm onder maaiveld - vinden de Grutto's meer voedsel in de vorm van wormen. Sommige stukken land moeten tijdelijk zelfs geheel onder water staan, plasdras

Ontwikkeling AANTALLEN BROEDPAREN 1990-2020

BRON: Sovon: Rapport Boerenlandvogels 2020

genaamd. Om voldoende kuikens groot te kunnen brengen, moet ook het agrarisch beheer worden verbeterd. Laat maaien en begrazen, alleen nog ruige stalmest en een lagere veedichtheid zijn onmisbare ingrediënten voor een succesvol weidevogelbeheer. Alleen dan kan het noodzakelijke bloem- en kruidrijke en daarmee ook insectenrijke grasland zich goed ontwikkelen. Tot slot pleit het plan voor een actief predatorenbeheer om de in vele gebieden uit de hand gelopen predatie door vossen, katten, roofvogels en marterachtigen terug te dringen. Hoe dat moet gebeuren zal per gebied verschillen. Doel van al deze maatregelen is ruimte te bieden aan een duurzame populatie van 48.000 broedparen Grutto, tegenover circa 30.000 nu.

Nieuw in het plan is de veel grotere aandacht dan ooit voor de financiering en voor een verbeterd verdienmodel voor de betrokken agrariërs. Het plan komt ook in dat opzicht met concrete voorstellen en een kostenschatting voor de uitvoering van het plan. Het woord is nu aan het nieuwe kabinet

om het plan te financieren en de benodigde kaders te stellen. En aan de provincies, natuurbeheerders en agrarische natuurverenigingen om de voorstellen om te zetten in concrete plannen. De eerste tekenen zijn bemoedigend. Minister Carola Schouten - destijds nog niet demissionair - heeft het plan eind 2020 positief ontvangen.

Hoe staat het met onze weidevogelgebieden?

De grote vraag voor onze Vogelwerkgroep is dan: hoe staat het met de weidevogelgebieden in onze regio? In hoeverre zijn inrichting en beheer in onze weidevogelgebieden al in overeenstemming met de richtlijnen uit het aanvalsplan? Hoe staan de kansen om er waar nodig verbetering in te brengen?

Ook in onze regio is het aantal broedparen in de laatste 30 jaar sterk teruggelopen. In sommige weidegebieden - waaronder de Verenigde Polders in Schalkwijk en de Hillegomse Oostendorpolder - zijn ze vrijwel geheel verdwenen. Ook de Hekslootpolder is al lang niet meer het weidevogelparadijs

KIEVIT in de Vosse- en Weerlanerpolder. Foto: Mario Penaat

van weleer. Waarschijnlijk vooral als gevolg van de komst van de vos zien we tegenwoordig helaas ook daar nog maar heel weinig broedende weidevogels. De gemeente Haarlem doet nu gelukkig in deze polder haar best om de vos en andere predatoren met elektrische rasters buiten de weilanden te houden waar nog broedvogels worden gezien.

Al met al resteren er in onze regio nog maar drie weidepolders met een substantieel aantal broedvogels: de Verenigde Binnenpolder rond Spaarnwoude en de Elsbroekerpolder en de Vosse- en Weerlanerpolder in Hillegom. In twee daarvan - de Verenigde Binnenpolder en de Vosse- en Weerlanerpolder - ziet de natuurbeschermingscommissie goede kansen om de aantrekkingskracht voor weidevogels sterk te verbeteren. Ook de Inlaagpolder ten noorden van Spaarndam - ooit eveneens een goed weidevogelgebied - zou mogelijk op termijn weer veel meer broedvogels kunnen herbergen.

Een plan voor het weidevogelgebied Spaarnwoude

Ons verreweg grootste weidevogelgebied is de ca. 600 ha grote Verenigde Binnenpolder, onderdeel van het recreatiegebied Spaarnwoude. Daar wordt onder regie van het recreatieschap al tientallen jaren een weidevogelbeheer gevoerd. De voorwaarden daarvoor zijn ook gunstig. Het waterpeil is nu al relatief hoog. Het overgrote deel van de weidegronden is in het bezit van het recreatieschap. Het schap kan in de pachtovereenkomsten met de boeren voorwaarden stellen. De broedvogels worden jaarlijks geteld. De betrokken vrijwilligersgroep heeft goede contacten met de boeren om maaierwerkzaamheden en beweiding af te stemmen op broedvogelwaarnemingen.

Toch zijn ook hier de aantallen broedparen in de afgelopen decennia sterk

teruggelopen. De laatste jaren is de teruggang gelukkig tot staan gebracht. De broedvogeldichtheden liggen er echter ver beneden de richtwaarde van het aanvalsplan van 30 Gruttoparen per 100 ha.

De oorzaken hiervan zijn divers. In sommige deelgebieden speelt ook hier de toegenomen predatie door vossen en roofvogels. Maar ook het beheer is verre van optimaal en verschilt sterk per boer. De broedvogels concentreren zich vooral in specifieke delen van het gebied. Op de gronden van sommige boeren - tezamen een aanzienlijk deel van het totale gebied - broeden vrijwel geen weidevogels meer.

Gelukkig heeft het recreatieschap nu het initiatief genomen om een plan te ontwikkelen specifiek voor verbetering van het weidevogelgebied. Toen we daarvan hoorden hebben we er direct gretig op aangehaakt. Inmiddels heeft het schap twee keer overleg gevoerd met een ecologische werkgroep, waarin de Vogelwerkgroep goed is vertegenwoordigd. Daarbij hebben we de opstellers van het 'Dijkland' genaamde project onder meer gewezen op de richtlijnen van het Aanvalsplan Grutto. Net kort voor de deadline van dit Fitis-nummer hebben we van Spaarnwoude een concept voor het 'gebiedsbod' ontvangen met het verzoek om daarop te reageren. In het volgende nummer van de Fitis zullen we er uitvoeriger over berichten.

Manifest voor de Vossen- en Weerlanerpolder

Ook voor de Hillegomse Vosse- en Weerlanerpolder doen we vanuit de natuurcommissie grote inspanningen om de omstandigheden voor weidevogels te verbeteren. Deze polder is weliswaar vele malen kleiner dan het weidevogelgebied van Spaarnwoude. Dankzij een goed beheer door het Zuid-Hollands

Landschap zijn de broedvogeldichthe- den er daarentegen uitzonderlijk hoog, aanzienlijk hoger dan in Spaarnwoude. Het is ook het enige weidevogelgebied in onze regio waar de aantallen broed- vogels nog steeds toenemen. Het grote probleem van dit weidevogelgebied is dat het zo klein is, netto slechts 14 ha. De ervaring leert dat dit soort gebieden bijzonder kwetsbaar zijn. Aan de ande- re kant zijn er nog heel wat weidegron- den in de polder die niet bepaald natuurvriendelijk worden beheerd, on- danks dat ze agrarisch niet erg waarde- vol zijn. Zoals eerder gemeld hebben we daarom samen met de lokale Vereniging Behoud de Polders een manifest opge- steld (zie Fitis nr 1-2021). Daarin roe- pen we de gemeente op om samen met de provincie een plan te ontwikkelen voor uitbreiding van het weidevogelge- bied. Het manifest is inmiddels in de polder aangeboden aan wethouder Ka- rin Hoekstra. In het navolgende digitale gesprek heeft zij toegezegd om als eer- ste stap de mogelijkheden in een be- stuurlijk overleg met de provincie en het Zuid-Hollands Landschap te willen verkennen. We gaan het manifest ook nog onder de aandacht van de raad brengen. Wordt ongetwijfeld vervolgd in een volgend nummer van de Fitis.

Kansen voor de Inlaagpolder?

De Inlaagpolder ten noorden van Spaarndam was tot enkele decennia ge- leden nog een prima weidevogelgebied. Rond 1990 broedden er onder meer nog ca. 40 Kieviten- en Gruttoparen, 20 paar Scholeksters en 10 paar Ture- luurs. Daarna ging het snel bergaf- waarts. De oorzaken daarvan zijn niet bekend. Juist de afgelopen jaren komen de vogels echter weer een beetje terug, voornamelijk in kleine aantallen. Zou dat kansen kunnen bieden voor een vol- waardige terugkeer? Voornamelijk weten we dat niet. De omstandigheden zijn

Manifest

voor een duurzame toekomst van de

Vosse- en Weerlanerpolder

als weidevogel- en natuurgebied

Tureluur in de Vosse- en Weerlanerpolder (Foto Hans Fenaat)

 Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland	 Behoud de Polders
 Natuurvereniging	 Vereniging voor Natuur Vogelbescherming Noordwijk
 Milieu Overleg Duin- en Bollenstreek (MODB)	

echter in beginsel gunstig. Deze polder grenst direct aan het weidevogelgebied van Spaarnwoude. Ook deze polder is in eigendom van de overheid (gemeente Amsterdam). De waterstanden zijn relatief hoog met hier en daar zeer natte percelen in de winter en het vroege voorjaar. Het mooiste zou zijn als ook de Inlaagpolder zou worden betrokken bij het plan voor Spaarnwoude. Het oppervlak van Inlaagpolder en Vereenigde Binnenpolder tezamen zou ongeveer net de 1.000 ha halen, de streefwaarde van de 'kansgebieden' volgens het Aanvalsplan Grutto. Maar of het lukt om de Inlaagpolder te betrekken bij het plan voor Spaarnwoude is onzeker omdat deze polder niet bij het recreatieschap hoort. Het loont zeker de moeite om de ontwikkelingen en kansen nauwgezet in de gaten te houden.

■ Chris Brunner